

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مدیریت تحصیلات تکمیلی
پژوهشکده زبان‌شناسی

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی زبان‌شناسی همگانی

موضوع:

بررسی ترجمه‌ی انگلیسی به فارسی متون اخبار سیاسی بر پایه‌ی
یک نظریه‌ی تحلیل گفتمان

استاد راهنما

دکتر محمد دبیرمقدم

استاد مشاور

دکتر احمد صفارمقدم

پژوهشگر

زینت‌السادات پیری

خرداد ماه ۱۳۸۸

سپاس نامه

سپاس حضرت دوست را که راه تحصیل بر من نوشین نمود و مرا در سایه‌ی پدر و مادری پروراند که عاشقانه، مهربانی ارزانی‌ام داشته و در مراحل تحصیل حامی‌ام بوده‌اند.

امتان قلبی خود را به محضر استادان گرانقدر دکتر غلامرضا تجویدی، دکتر کامبیز محمودزاده و دکتر فرزانه فرحزاد تقدیم می‌دارم، که کلاس‌های درس این بزرگواران، در دوره‌ی کارشناسی مترجمی زبان انگلیسی در دانشگاه علامه طباطبایی، عشق به مطالعات ترجمه را در من صدچندان نمود.

از جناب دکتر محمد دبیرمقدم، استاد برجسته‌ی زبان‌شناسی که صفت معلم را به واقع، در محضر ایشان درک کرده و از راهنمایی‌های ارزشمندشان در حین کار بهره‌های بسیار برده‌ام، نهایت تشکر و قدردانی را دارم. اگر حضور در کلاس‌های درس این بزرگوار و طعم شیرین کلامشان نبود، لذت پژوهش در این زمینه، اینچنین بر من گوارا نمی‌بود.

بر خود لازم می‌دانم از جناب دکتر احمد صفارمقدم که با نهایت دقت و سعی صدر، مشاوره‌ی رساله‌ام را دنبال کرده‌اند تشکر ویژه نمایم. ایشان با پیگیری‌های مکرر در حین کار، مرا با صفتی دیگر از معلم، که همانا ارزش دادن به کار شاگرد بود مانوس نمودند.

در نهایت، از اساتید محترم در پژوهشکده‌ی زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی که افتخار حضور در کلاس درس ایشان را داشته‌ام و نیز سرکار خانم دکتر الیزابت سهراب و دکتر فرزانه فرحزاد که زحمت داوری کارم را بر عهده داشته‌اند صمیمانه سپاسگزارم.

چکیده

این پژوهش در صدد است تا رابطه‌ی معناداری را بین دو دانش زبان‌شناسی (دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی) و مطالعات ترجمه نشان دهد. اساس کار، بر تحلیل متون رسانه‌ای انگلیسی و معادل ترجمه شده‌ی آن‌ها به فارسی قرار دارد که با استفاده از آرشیو خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، به روش توصیفی انجام گرفته و حاصل تحقیق در پنج فصل تدوین شده است:

فصل اول، مقدمه‌ی پژوهش است که در آن، سوالات و فرضیه‌های پژوهش، اهمیت و اهداف، روش و کاربردها، جنبه‌ی نوآورانه و مفاهیم کلیدی پژوهش ارائه می‌شود.

فصل دوم، به ملاحظات نظری پژوهش می‌پردازد. در این فصل، ابتدا مفاهیم گفتمان، تحلیل گفتمان و ترجمه مورد بررسی قرار می‌گیرند و در ادامه، دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی، مطابق با کتاب درآمده‌ی بر دستور نقش‌گرا، تامپسون: ۲۰۰۴ معرفی می‌شود.

فصل سوم، پیشینه‌ای از تحقیقات صورت‌گرفته در زمینه‌ی فرانش متنی و بینافردی دستور هلیدی را ارائه می‌دهد.

فصل چهارم، به تجزیه و تحلیل تغییرات در ترجمه‌ی فارسی، در سطح فرانش متنی و بینافردی می‌پردازد.

در فصل پنجم، نتایج حاصل از پژوهش و پیشنهاداتی برای پژوهش‌های بعدی مطرح می‌شود.

نتایج این پژوهش عبارتند از:

۱. آگاهی از سازوکارهای مطرح در دستور نقش‌گرای نظام‌مند، در رسیدن به دقت و کیفیت ترجمه‌ی متون رسانه‌ای راه‌گشاست.

۲. نقش‌های فرانش متنی در زبان انگلیسی و همان نقش‌ها در زبان فارسی با یکدیگر تناظر ندارند.

۳. نقش‌های فرانش بینافردی در زبان انگلیسی و همان نقش‌ها در زبان فارسی با یکدیگر تناظر ندارند.

۴. با استفاده از یافته‌های پژوهش می‌توان به برخی نکات قابل ملاحظه در بافت زبانی متون رسانه‌ای و ترجمه‌ی معادل آن‌ها اشاره کرد.

از جمله‌ی این نکات می‌توان موارد زیر را برشمرد:

الف- در متون رسانه‌ای، کاربرد آغازگر ساده و بی‌نشان، به مراتب بیش‌تر از آغازگر مرکب و نشان‌دار است.

ب- بیش‌ترین تعداد آغازگر نشان‌دار در این متون، عنصر حاشیه‌ای است. این امر می‌تواند به دلیل اهمیت عنصر مکان و زمان در متون خبری باشد.

ج- در ترجمه‌ی بند بی‌زمان از انگلیسی به فارسی، هرگاه بند مذکور در مفهوم افزوده‌ی علت باشد، به صورت افزوده‌ی حاشیه‌ای ترجمه می‌شود و هرگاه به صورت مصدری بیاید، در بند جداگانه‌ای ترجمه می‌شود.

د- تعداد وقوع فاعل تهی، در زبان فارسی و انگلیسی تفاوت چندانی ندارد.

ه- در فرایند ترجمه از انگلیسی به فارسی، توالی بدل در نهاد جابجا می‌شود.

کلیدواژه‌ها: گفتمان، تحلیل گفتمان، ترجمه، دستور نظام‌مند هلیدی، فرانتش بینافردي، فرانتش متنی

فهرست مطالب

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱. بیان مساله و پرسش‌های اصلی پژوهش ۲
- ۲-۱. فرضیه‌های پژوهش ۲
- ۳-۱. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش ۳
- ۴-۱. اهداف پژوهش ۳
- ۵-۱. روش پژوهش ۳
- ۶-۱. کاربردهای پژوهش ۴
- ۷-۱. جنبه‌ی نوآورانه‌ی پژوهش ۴
- ۸-۱. محدودیت‌های پژوهش ۴
- ۹-۱. مفاهیم بنیادی پژوهش ۵
- ۱-۹-۱. تحلیل گفتمان ۵
- ۲-۹-۱. ترجمه ۶
- ۳-۹-۱. دستور نقش‌گرای نظام‌مند ۶
- ۱۰-۱. ساختار پایان‌نامه ۶

فصل دوم: ملاحظات نظری

- ۱-۲. مقدمه ۹
- ۲-۲. گفتمان ۹
- ۳-۲. تحلیل گفتمان ۱۲
- ۴-۲. ترجمه ۱۵
- ۱-۴-۲. نظریه‌ی زبان‌شناختی در مورد ترجمه ۱۷
- ۲-۴-۲. نظریه‌ی جامعه‌شناختی زبان در مورد ترجمه ۱۸
- ۳-۴-۲. کارکردگرایی در ترجمه ۱۹

۲۱	۵-۲. ترجمه و نقش‌های چهارگانه‌ی زبان
۲۲	۶-۲. نظریه‌ی هلیدی
۲۲	۱-۶-۲. فرانش تجربی (ساختار گذرایبی یا تعدی)
۲۳	۱-۱-۶-۲. فرایند
۲۴	۱-۱-۱-۶-۲. فرایند مادی
۲۵	۲-۱-۱-۶-۲. فرایند ذهنی
۲۷	۳-۱-۱-۶-۲. فرایند رابطه‌ای
۲۹	۴-۱-۱-۶-۲. فرایند رفتاری
۳۰	۵-۱-۱-۶-۲. فرایند بیانی
۳۲	۶-۱-۱-۶-۲. فرایند وجودی
۳۲	۲-۱-۶-۲. دیگر شرکت‌کننده‌ها
۳۳	۳-۱-۶-۲. افزوده‌ی حاشیه‌ای
۳۴	۱-۳-۱-۶-۲. انواع افزوده‌های حاشیه‌ای
۳۵	۲-۶-۲. فرانش بینافردي
۴۰	۳-۶-۲. فرانش متنی
۴۲	۱-۳-۶-۲. آغازگر در متن
۴۳	۴-۶-۲. انسجام و ابزار انسجام
۴۴	۱-۴-۶-۲. عوامل دستوری
۴۴	۱-۱-۴-۶-۲. ارجاع
۴۶	۲-۱-۴-۶-۲. جایگزینی
۴۷	۳-۱-۴-۶-۲. حذف
۴۷	۲-۴-۶-۲. عوامل واژگانی
۴۸	۱-۲-۴-۶-۲. تکرار
۴۹	۲-۲-۴-۶-۲. باهم‌آیی

۴۹ ۲-۶-۳. عوامل پیوندی

۵۱ ۲-۶-۵. پیوستگی

فصل سوم: پیشینه‌ی مطالعات

۵۴ ۳-۱. مقدمه

۵۴ ۳-۲. امامی

۵۹ ۳-۳. کاووسی‌نژاد

۶۱ ۳-۴. محمدی

۶۲ ۳-۵. غفاری‌مهر

فصل چهارم: تحلیل داده‌ها

۶۵ ۴-۱. مقدمه

۶۵ ۴-۲. مراحل انجام پژوهش

۶۶ ۴-۳. بررسی داده‌ها

۶۷ ۴-۳-۱. فرانش متن

۶۷ ۴-۳-۱-۱. آغازگر

۸۹ ۴-۳-۱-۲. پایان‌بخش

۹۳ ۴-۳-۱-۳. افزوده‌ی متن

۹۵ ۴-۳-۲. فرانش بینافردی

۹۵ ۴-۳-۱-۲. فاعل دستوری

۹۷ ۴-۳-۲-۲. زمان‌داری

۹۸ ۴-۳-۲-۳. زمان دستوری

۹۹ ۴-۳-۲-۴. قطبیت

۱۰۰ ۴-۳-۲-۵. وجه‌نمایی

۱۰۱ ۴-۳-۲-۶. افزوده‌ی وجه

- ۱۰۱ ۴-۳-۲-۷. افزوده‌ی اظهاری
- ۱۰۲ ۴-۳-۲-۸. فرایند
- ۱۰۳ ۴-۳-۲-۹. زمان دستوری دوم
- ۱۰۳ ۴-۳-۲-۱۰. نمود فعل
- ۱۰۴ ۴-۳-۲-۱۱. جهت فعل
- ۱۰۵ ۴-۳-۲-۱۲. شرکت کننده
- ۱۰۶ ۴-۳-۲-۱۳. افزوده‌ی حاشیه‌ای
- ۱۰۷ ۴-۳-۳. مقایسه‌ی تغییرات در قسمت وجه و مانده
- ۱۰۷ ۴-۳-۳-۱. تغییرات وجه
- ۱۰۹ ۴-۳-۳-۲. تغییرات مانده

فصل پنجم: نتیجه‌گیری

- ۱۱۲ ۵-۱. مقدمه
- ۱۱۳ ۵-۲. فرضیه‌های پژوهش
- ۱۱۶ ۵-۳. پیشنهاداتی برای تحقیقات بعدی

کتاب‌نامه، واژه‌نامه، پیوست‌ها

- ۱۱۸ پیوست‌ها (از شماره‌ی ۱ تا ۳۹)
- ۱۴۶ کتاب‌نامه‌ی فارسی
- ۱۵۰ کتاب‌نامه‌ی انگلیسی
- ۱۵۳ واژه‌نامه‌ی فارسی به انگلیسی
- ۱۵۹ واژه‌نامه‌ی انگلیسی به فارسی

فهرست نمودارها

- ۶۷ ۴-۱. تعداد کل آغازگر در هر پیکره
- ۶۸ ۴-۲. تعداد آغازگر ساده و مرکب در هر پیکره
- ۶۹ ۴-۳. تعداد آغازگر بی‌نشان و نشان‌دار در هر پیکره
- ۷۰ ۴-۴. تعداد آغازگر ساده‌ی بی‌نشان و نشان‌دار در هر پیکره
- ۷۱ ۴-۵. تعداد آغازگر مرکب بی‌نشان و نشان‌دار در هر پیکره
- ۷۲ ۴-۶. تعداد سازه‌های موجود در آغازگر ساده‌ی نشان‌دار در هر پیکره
- ۷۳ ۴-۷. انواع توالی آغازگر در آغازگر مرکب بی‌نشان در هر پیکره
- ۷۴ ۴-۸. انواع توالی آغازگر در آغازگر مرکب نشان‌دار در هر پیکره
- ۷۵ ۴-۹. تبدیل انواع آغازگر به یکدیگر
- ۷۶ ۴-۱۰. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر ساده‌ی بی‌نشان متناظر
- ۷۷ ۴-۱۱. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر ساده‌ی نشان‌دار متناظر
- ۷۹ ۴-۱۲. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر مرکب بی‌نشان متناظر
- ۸۰ ۴-۱۳. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر مرکب نشان‌دار متناظر
- ۸۱ ۴-۱۴. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی نشان‌دار به انواع آغازگر
- ۸۲ ۴-۱۵. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب بی‌نشان به آغازگر مرکب بی‌نشان متناظر
- ۸۴ ۴-۱۶. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب بی‌نشان به آغازگر مرکب نشان‌دار متناظر
- ۸۵ ۴-۱۷. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب بی‌نشان به آغازگر ساده‌ی بی‌نشان متناظر
- ۸۶ ۴-۱۸. توالی آغازگر مرکب بی‌نشان اضافه شده در ترجمه
- ۸۷ ۴-۱۹. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب نشان‌دار به آغازگر مرکب نشان‌دار متناظر
- ۸۸ ۴-۲۰. تعداد آغازگر مرکب نشان‌دار اضافه شده در ترجمه
- ۸۹ ۴-۲۱. تعداد کل پایان‌بخش در هر پیکره

۹۰. ۲۲-۴. انواع ترجمه‌ی بند بی‌زمان در پایان‌بخش
۹۱. ۲۳-۴. موارد تبدیل پایان‌بخش به دو بند جداگانه
۹۲. ۲۴-۴. موارد جابجایی آغازگر با پایان‌بخش
۹۳. ۲۵-۴. انتقال نهاد از آغازگر به پایان‌بخش
۹۴. ۲۶-۴. تعداد افزوده‌ی متنی موجود در آغازگر و پایان‌بخش
۹۵. ۲۷-۴. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی افزوده‌ی ربطی
۹۶. ۲۸-۴. تعداد کل فاعل دستوری
۹۷. ۲۹-۴. تغییرات در فاعل دستوری
۹۸. ۳۰-۴. تغییرات در زمان‌داری
۹۹. ۳۱-۴. تغییرات در زمان دستوری
۱۰۰. ۳۲-۴. تغییرات در قطبیت
۱۰۱. ۳۳-۴. تغییرات در وجه‌نمایی
۱۰۲. ۳۴-۴. تغییرات در افزوده‌ی اظهاری
۱۰۳. ۳۵-۴. تغییرات در فرایند
۱۰۴. ۳۶-۴. تغییرات در نمود فعل
۱۰۵. ۳۷-۴. تعداد تغییرات در جهت فعل
۱۰۶. ۳۸-۴. تغییرات در شرکت‌کننده
۱۰۷. ۳۹-۴. تغییرات در افزوده‌ی حاشیه‌ای
۱۰۸. ۴۰-۴. میزان تغییرات در قسمت وجه
۱۰۹. ۴۱-۴. میزان تغییرات در مانده

فهرست جدول‌ها

- ۶۷ ۴-۱. درصد کاهش آغازگر در پیکره‌ی ترجمه شده
- ۶۸ ۴-۲. تعداد آغازگر ساده و مرکب در هر پیکره به درصد
- ۶۹ ۴-۳. تعداد آغازگر بی‌نشان و نشان‌دار در هر پیکره به درصد
- ۷۰ ۴-۴. تعداد آغازگر ساده‌ی بی‌نشان و نشان‌دار در هر پیکره به درصد
- ۷۱ ۴-۵. تعداد آغازگر مرکب بی‌نشان و نشان‌دار در هر پیکره به درصد
- ۷۲ ۴-۶. تعداد سازه‌های موجود در آغازگر ساده‌ی نشان‌دار در هر پیکره به درصد
- ۷۳ ۴-۷. انواع توالی آغازگر در آغازگر مرکب بی‌نشان در هر پیکره به درصد
- ۷۴ ۴-۸. انواع توالی آغازگر در آغازگر مرکب نشان‌دار در هر پیکره به درصد
- ۷۵ ۴-۹. تبدیل انواع آغازگر به یکدیگر به درصد
- ۷۷ ۴-۱۰. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به ساده‌ی بی‌نشان متناظر به درصد
- ۷۸ ۴-۱۱. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر ساده‌ی نشان‌دار متناظر به درصد
- ۷۹ ۴-۱۲. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر مرکب بی‌نشان متناظر به درصد
- ۸۰ ۴-۱۳. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی بی‌نشان به آغازگر مرکب نشان‌دار متناظر به درصد
- ۸۱ ۴-۱۴. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر ساده‌ی نشان‌دار به انواع آغازگر به درصد
- ۸۳ ۴-۱۵. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب بی‌نشان به آغازگر مرکب بی‌نشان متناظر به درصد
- ۸۴ ۴-۱۶. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب بی‌نشان به آغازگر مرکب نشان‌دار متناظر به درصد
- ۸۵ ۴-۱۷. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب بی‌نشان به آغازگر ساده‌ی بی‌نشان متناظر به درصد
- ۸۶ ۴-۱۸. توالی آغازگر مرکب بی‌نشان اضافه شده در ترجمه به درصد
- ۸۷ ۴-۱۹. تغییرات در فرایند ترجمه‌ی آغازگر مرکب نشان‌دار به آغازگر مرکب نشان‌دار متناظر به درصد
- ۸۸ ۴-۲۰. تعداد آغازگر مرکب نشان‌دار اضافه شده در ترجمه به درصد
- ۸۹ ۴-۲۱. درصد کاهش پایان‌بخش در پیکره‌ی ترجمه شده

۹۰. ۲۲-۴. انواع ترجمه‌ی بند بی‌زمان در پایان‌بخش به درصد
۹۱. ۲۳-۴. موارد تبدیل پایان‌بخش به دو بند جداگانه به درصد
۹۲. ۲۴-۴. موارد جابجایی آغازگر با پایان‌بخش به درصد
۹۳. ۲۵-۴. انتقال نهاد از آغازگر به پایان‌بخش به درصد
۹۴. ۲۶-۴. تعداد افزایش افزوده‌ی متنی در پیکره‌ی ترجمه شده به درصد
۹۵. ۲۷-۴. درصد انواع تغییرات در فرایند ترجمه‌ی افزوده‌ی ربطی
۹۶. ۲۸-۴. تعداد کل فاعل دستوری به درصد
۹۷. ۲۹-۴. درصد انواع تغییرات در فاعل دستوری
۹۸. ۳۰-۴. درصد انواع تغییرات در زمان‌داری
۹۹. ۳۱-۴. درصد انواع تغییرات در زمان دستوری
۱۰۰. ۳۲-۴. درصد انواع تغییرات در قطبیت
۱۰۱. ۳۳-۴. درصد انواع تغییرات در وجه‌نمایی
۱۰۲. ۳۴-۴. درصد انواع تغییرات در افزوده‌ی اظهاری
۱۰۳. ۳۵-۴. درصد انواع تغییرات در فرایند
۱۰۴. ۳۶-۴. درصد انواع تغییرات در نمود فعل
۱۰۵. ۳۷-۴. درصد تغییرات در جهت فعل
۱۰۶. ۳۸-۴. درصد انواع تغییرات در شرکت‌کننده
۱۰۷. ۳۹-۴. درصد انواع تغییرات در افزوده‌ی حاشیه‌ای
۱۰۸. ۴۰-۴. الف. درصد تغییرات در عناصر قسمت وجه
۱۰۸. ۴۰-۴. ب. درصد انواع تغییرات در قسمت وجه
۱۰۹. ۴۱-۴. الف. درصد تغییرات در عناصر قسمت مانده
۱۱۰. ۴۱-۴. ب. درصد انواع تغییرات در قسمت مانده

فصل اول

مقدمه

۱-۱. بیان مساله و پرسش‌های اصلی پژوهش

این تحقیق بر آن است تا رابطه‌ی معناداری میان دو حوزه‌ی زبان‌شناسی و مطالعات ترجمه برقرار نماید. در این راستا، با تکیه بر دستور نقش‌گرای نظام‌مند هلیدی و اعمال فرانش‌های مربوطه، بر روی متون اخبار سیاسی انگلیسی و معادل ترجمه شده‌ی آن‌ها به فارسی، پرسش‌هایی مطرح شده است که در پایان، بر اساس یافته‌های پژوهش به آن‌ها پاسخ داده خواهد شد. این پرسش‌ها به شرح ذیل است:

الف- آیا با آگاهی از سازوکارهای مطرح در دستور نقش‌گرای نظام‌مند می‌توان به دقت و کیفیت ترجمه‌ی متون رسانه‌ای کمک کرد؟

ب- آیا بین نقش‌های فرانش‌متنی در زبان انگلیسی و همان نقش‌ها در زبان فارسی تناظر وجود دارد؟

ج- آیا بین نقش‌های فرانش‌بینافردي در زبان انگلیسی و همان نقش‌ها در زبان فارسی تناظر وجود دارد؟

د- نتایج یافته‌های پژوهش چه دستاوردی را در مبحث ترجمه‌ی متون رسانه‌ای می‌تواند داشته باشد؟

۱-۲. فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های پژوهش در چهار گزاره به شرح زیر بیان می‌شوند:

الف- آگاهی از سازوکارهای مطرح در دستور نقش‌گرای نظام‌مند، در رسیدن به دقت و کیفیت ترجمه‌ی متون رسانه‌ای راه‌گشاست.

- ب- نقش‌های فرانش متن‌ی در زبان انگلیسی و همان نقش‌ها در زبان فارسی با یکدیگر متناظرند.
- ج- نقش‌های فرانش بین‌فردی در زبان انگلیسی و همان نقش‌ها در زبان فارسی با یکدیگر متناظرند.
- د- با استفاده از یافته‌های پژوهش می‌توان به برخی نکات قابل توجه در بافت زبانی متون رسانه‌ای و ترجمه‌ی معادل آن‌ها اشاره کرد.

۱-۳. اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

با توجه به نقش انکارناپذیر متون رسانه‌ای در زندگی آحاد جامعه و نیاز به سرعت در ترجمه‌ی حجم بالای این متون به صورت روزانه، ارائه‌ی راه‌کارهایی برای دقت و کیفیت در ترجمه‌ی آن‌ها، در جهت ارتقای امر اطلاع‌رسانی ضروری به نظر می‌رسد. لذا پژوهش‌گر با تحلیل پیکره‌ی انگلیسی و معادل ترجمه شده‌ی آن به فارسی، سعی داشته است بافت زبانی این متون را به عنوان قدم اول برای پژوهش‌های مورد بررسی قرار دهد.

۱-۴. اهداف پژوهش

- این پژوهش سه هدف عمده‌ی زیر را برای خود تعریف کرده است:
- الف- مطالعه‌ی ارتباط بین زبان‌شناسی (نقش‌گرا) و ترجمه‌شناسی (مطالعات ترجمه).
- ب- به خدمت گرفتن دستاوردهای زبان‌شناسی نوین در بالا بردن کیفیت ترجمه.
- ج- سنجش قابلیت‌های نظریه‌ی تحلیل گفتمان در زمینه‌ی نقد و صحه‌گذاری ترجمه.

۱-۵. روش پژوهش

روش اتخاذ شده در این پژوهش توصیفی است. در ابتدا پژوهشگر مجموعه‌ای از متون اخبار سیاسی و

معادل ترجمه شده‌ی آن‌ها را به فارسی از آرشیو خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (IRNA) تهیه و سپس متون منتخب را به بندهایی مجزا تقسیم و شماره‌گذاری نمود. در مرحله‌ی بعد، هر بند به طور جداگانه و با استفاده از ابزارهای تحلیلی دستور نقش‌گرای هلیدی تجزیه و تحلیل شد و در نهایت، با مقایسه‌ی هر بند با ترجمه‌ی معادل و با در نظرگرفتن سازوکارهای به کار رفته، تشابهات و تمایزاتی به دست آمد که این‌ها تحلیلی از پیکره‌ی انگلیسی و فارسی متون رسانه‌ای فراهم نمودند.

۶-۱. کاربردهای پژوهش

این پژوهش با بررسی سازوکارهای تحلیل گفتمان در متن اصلی و متن ترجمه شده، به برخی نکات در بافت زبانی متون رسانه‌ای اشاره می‌کند. بدین ترتیب، پژوهشگران و دست‌اندرکاران ترجمه می‌توانند با استفاده از یافته‌ها و آمار ارائه شده، به راهکارهایی برای ارزیابی و بالا بردن کیفیت این متون دست یابند.

۷-۱. جنبه‌ی نوآورانه‌ی پژوهش

دستور نقش‌گرای هلیدی رویکردی است به تحلیل گفتمان که مدعی است کاربردهای فراوانی دارد. هلیدی با قائل شدن به چهار فرانش، سازوکارهایی را به دست داده است که بر اساس آن، مترجم می‌تواند لایه‌های مختلف معنا را در متن کشف کند. این رساله با بررسی ترجمه‌ی متون اخبار سیاسی در چارچوب دو فرانش بینافردی و متنی این نظریه‌ی، قصد دارد کارآمدی این رویکرد گفتمانی را بیازماید.

۸-۱. محدودیت‌های پژوهش

در ابتدا پژوهشگر قصد داشت معادل ترجمه‌ی این متون را از خبرگزاری‌های مختلف تهیه نماید تا بتواند کاری تحلیلی و مقایسه‌ای انجام دهد، ولی از آنجا که دسترسی به آرشیو خبرگزاری‌ها، کاری بس

دشوار نمود، تنها به لطف مترجمان سایت اخبار سیاسی خارجی ایرنا، مجموعه‌ای از اخبار همراه با معادل ترجمه شده‌ی آن‌ها به فارسی تهیه شد. خلاصه‌شدن بسیاری از اخبار در ترجمه و چشم‌پوشی مترجمین از ترجمه‌ی برخی بندها، کار تحلیل متون را بسیار مشکل ساخت؛ بدین ترتیب که گاه پژوهشگر مجبور بود برای یافتن معادل ترجمه‌ی یک بند، بین چند بند که هر کدام عنصری از بند اصلی را در خود داشت، به جستجو پردازد.

پس از تطبیق پیکره‌ی اصلی و پیکره‌ی ترجمه شده و حذف بندهای ترجمه نشده و بندهایی که به صورت ترکیبی ترجمه شده بودند، حدود ۳۰۰ پاراگراف خبری به دست آمد که از این تعداد، ۶۵ پاراگراف به صورت تصادفی انتخاب شد و کار تحلیل بر روی گزاره‌ها به صورت توصیفی صورت گرفت.

۹-۱. مفاهیم بنیادی پژوهش

۱-۹-۱. تحلیل گفتمان

یارمحمدی (۱۳۸۳: ۱۶۴-۱۶۳) می‌گوید: «تحلیل گفتمان، عبارت است از تعبیه‌ی سازوکار مناسب و اعمال آن در کشف و تبیین ارتباط گفته (متن) با کارکردهای فکری - اجتماعی». وی اشاره می‌کند که در این‌گونه تحلیل‌ها، تعدادی از مولفه‌ها^۱ یا ساختارها^۲ که گفتمان‌مدار هستند انتخاب می‌شوند و بعد با به‌کارگیری این مولفه‌ها، متون موردنظر تحلیل می‌شوند. از نظر او ساختارهایی گفتمان‌مدار هستند که به‌کارگیری یا عدم به‌کارگیری آن‌ها و یا تغییر و تبدیل آن‌ها به صورت دیگر در گفته یا متن، باعث شود که از گفته برداشت‌های متفاوتی شود (یارمحمدی، ۱۳۸۵: ۳۵).

^۱ -features

^۲ -structures

به زعم ژان دلایل (۱۳۸۱:الف)، « ترجمه، هنر بیان مجدد با هدف ایجاد ارتباط کلامی است. به بیان دیگر، ترجمه به آن فرایند عقلانی و زبانی اطلاق می‌شود که حاصل آن تبدیل محتوا و مفهوم پیام یک متن از زبان مبدا به زبان مقصد است، به گونه‌ای که معنا و مفهوم آن تغییر نکند.». بدین ترتیب، ترجمه صرفاً مقایسه‌ی دو زبان نیست؛ بلکه بیان مجدد معنای موجود در یک متن، با نقش ارتباطی ویژه است.

۱-۹-۳. دستور نقش‌گرای نظام‌مند

از نظر هلیدی، دستور نقش‌گرا بر اساس نحوه‌ی کاربرد زبان طراحی شده است. آراء ارائه شده در این دستور، بیشتر متکی به نقش عناصر زبانی است تا صورت آنها (هلیدی، ۱۹۹۴: xiii). وی در کتاب خود، زبان‌شناسی را با جامعه‌شناسی عجین کرده است و به این ترتیب، در بررسی‌های زبانی، عناصر مرتبط در یک فرهنگ یا جامعه را که تشکیل دهنده‌ی بافت هستند مورد توجه قرار می‌دهد. بر اساس چنین دیدگاهی، هلیدی بر خلاف چامسکی، زبان را مجموعه‌ای از جملات منفرد نمی‌داند؛ بلکه زبان به عنوان متن یا گفتمان در نظر گرفته می‌شود.

۱-۱۰. ساختار پایان‌نامه

این پژوهش در ۵ فصل تنظیم و تدوین شده است:

فصل اول، چارچوب تحقیق را شامل می‌شود که به طرح سوالات و فرضیات پژوهش، اهمیت و اهداف آن، روش، کاربردها، جنبه‌ی نوآورانه، مفاهیم بنیادی، محدودیت‌ها و نهایتاً سازمان پژوهش می‌پردازد. فصل دوم، مباحث نظری پژوهش را شامل می‌شود. در این فصل ابتدا مفاهیم گفتمان، تحلیل گفتمان و ترجمه، به طور مبسوط توضیح داده می‌شوند و سپس به دستور نقش‌گرای هلیدی و

فرانقش‌های مربوطه می‌پردازیم. فصل سوم، پیشینه‌ای از مطالعات صورت‌گرفته در زمینه‌ی فرانقش‌های متنی و بینافردی دستور نظام‌مند را در بر دارد. در فصل چهارم که بدنه‌ی اصلی پژوهش است، شرح مفصّلی از روش و نتایج بررسی داده‌ها همراه با جدول و نمودار را ارائه می‌دهد. فصل پنجم، نتایج حاصل از این پژوهش و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های بعدی را ارائه می‌کند. در ادامه، پیوست‌ها می‌آیند و در انتها کتاب‌نامه و واژه‌نامه را خواهیم داشت.